

Antibacterial and cytotoxic xanthenes from *Cratoxylum cochinchinense*.

Mahabusarakam W., Rattanaburi S., Phongpaichit S., Kanjana-Opas A. Phytochemistry Letters, 2008. 1(4): p. 211-214.

มีการอ้างอิงในช่วง 1 เม.ย.- 30 ก.ย. 68 จำนวน 1 บทความ

TẠP CHÍ Y DƯỢC THÁI BÌNH, TẬP 17 SỐ 03 - THÁNG 6 NĂM 2025

ĐẶC ĐIỂM THỰC VẬT VÀ THÀNH PHẦN NHÓM HOẠT CHẤT CỦA LOÀI THANH NGÀNH NAM (*Cratoxylum cochinchinense* (Lour.) Blume)

Khổng Thị Hoa¹, Nguyễn Thị Kim Oanh¹, Nguyễn Thị Hồng¹,
Đỗ Thị Hà², Nguyễn Tô Hoàng Long¹

TÓM TẮT

Mục tiêu: Mô tả đặc điểm thực vật của loài Thanh ngành nam thu hái tại vườn Quốc gia Bù Gia Mập tỉnh Bình Phước và xác định các nhóm hoạt chất của loài Thanh ngành nam tại trường Đại học Y Dược Thái Bình.

Phương pháp: Sử dụng phương pháp mô tả cảm quan đặc điểm, hình thái thực vật; phương pháp vi học, làm tiêu bản vi phẫu thực vật và phương pháp hóa học để định tính các nhóm chất trong các phân đoạn dịch chiết Thanh ngành nam.

Kết quả: Thanh ngành nam là loại cây thân gỗ cao tới 15m, không có lông, gốc có gai nhọn; bề mặt vỏ thân có các vảy dài, màu nâu nhạt bong ra, ít khi nhẵn; mặt trong màu xanh nhạt. Lá: đơn, mọc đối, mép lá nguyên. Phiến lá hình bầu dục, có đầu hơi nhọn, bề rộng của lá khoảng 0,5-2cm, chiều dài 5-8cm, có cuống lá dài 0,5-1cm. Hoa: ở nách lá, mọc chụm 3 – 8 cái, màu hồng đỏ, có 5 cánh, mùi thơm; cánh hoa cao 11 – 15 mm, có vẩy ở gốc; nhị nhiều, xếp thành 3 bó, ra hoa vào tháng 5-6. Quả nang cao 14mm; hạt có cánh. Thành phần hóa học của dịch chiết từ thân và lá Thanh ngành nam chứa coumarin, flavonoid và saponin.

Kết luận: Mô tả được đặc điểm thực vật của loài Thanh ngành nam thu hái tại vườn Quốc gia Bù Gia Mập tỉnh Bình Phước, xác định được thành phần hóa học chính có trong dịch chiết thân và lá Thanh ngành nam.

Từ khóa: Thanh ngành nam, hình thái, vi phẫu, thành phần hóa học

BOTANICAL CHARACTERISTICS AND PHYTOCHEMICAL CONSTITUENTS OF CRATOXYLUM COCHINCHINENSE (LOUR.) BLUME

ABSTRACT

Objective: To describe the botanical characteristics of the species Thanh ngành nam collected from Bu Gia Map National Park in Binh Phuoc Province and to identify the chemical

compound groups of Thanh ngành nam at Thai Binh University of Medicine and Pharmacy.

Methods: Sensory descriptive method was used to assess morphological characteristics; microscopic methods and preparation of plant microtome specimens were employed for anatomical studies; and chemical methods were used for qualitative analysis of compound groups in the extracts of Thanh ngành nam.

Results: Thanh ngành nam is a woody plant that is a tree species reaching up to 15 meters in height, glabrous throughout, with sharp spines at the base. The surface of the bark has long, light brown, peeling scales, and is rarely smooth; the inner bark is pale green. Leaves are simple, opposite, with entire margins. Leaf blades are oval-shaped with slightly pointed tips, measuring approximately 0.5–2 cm wide and 5–8 cm long, with petioles 0.5–1 cm in length. Flowers are axillary, grouped in clusters of 3–8, reddish-pink in color, with five petals and a fragrant scent; petals are 11–15 mm long, with scales at the base; numerous stamens arranged in three bundles, blooming in May–June. Capsules are 14 mm tall; seeds are winged. Chemical constituents of the extract from the stem and leaves of Thanh ngành nam include coumarins, flavonoids, and saponins.

Conclusion: The botanical characteristics of Thanh ngành nam collected from Bù Gia Mập National Park in Binh Phước Province have been described, and the main chemical constituents present in the extracts from its stem and leaves have been identified.

Keywords: Thanh ngành nam, morphology, microscopy, chemical composition

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Cratoxylum cochinchinense (Lour.) Blume, còn được gọi là Thanh ngành nam, là loài cây gỗ nhỏ đến trung bình, thuộc họ Clusiaceae, phân bố chủ yếu ở các khu vực nhiệt đới Đông Nam Á như Việt Nam, Lào, Campuchia, Thái Lan, Malaysia và Indonesia [1]. Tại Việt Nam, cây mọc hoang khá phổ biến ở các vùng đồi núi trung du, đặc biệt tại các tỉnh miền Trung và miền Nam như Bình Phước, Đắk Lắk, Gia Lai, và Quảng Nam.

1. Trường Đại học Y dược Thái Bình

2. Viện Dược liệu Trung Ương

*Tác giả chính: Khổng Thị Hoa

Email: hoakhong.ytb@gmail.com

Ngày nhận bài: 8/5/2025

Ngày phản biện: 22/5/2025

Ngày duyệt bài: 25/5/2025

7. **Boonnak, N.**, et al., Anti-Pseudomonas aeruginosa xanthenes from the resin and green fruits of *Cratoxylum cochinchinense*. *Tetrahedron*, 2009. 65(15): p. 3003-3013.
8. **Bennett, G.J.**, et al., Triterpenoids, tocotrienols and xanthenes from the bark of *Cratoxylum Cochinchinense*. *Phytochemistry*, 1993. 32(5): p. 1245-1251.
9. **Nguyễn Thu Hằng**, Dược liệu học, Nhà xuất bản Y học, tập 1
10. **Phạm Thanh Kỳ, Vũ Thị Tâm**, Dược liệu học, Nhà xuất bản Y học, tập 2
11. **Thân, P.T.N.V.**, Cây thuốc Việt Nam và những bài thuốc thường dùng. Nhà xuất bản Y học tập II, 2020: p. 54-74
12. **El Mokni, R., Kasri, M. & El Aouni, M. H.**, *Vol-kamera inermis* (Lamiaceae) a new alien species naturalized to the Tunisian coast, first record for North-Africa, *Fl. Medit.* 2013. 23: p. 117-122
13. **Lý Hải Triều, B.M.Q.**, Lê Đức Thanh, Nguyễn Thị Thu Hương, Hà Văn Long, Lê Văn Minh., Đặc điểm vi học và thành phần hóa học của lá ngọc nữ biển (*Clerodendrum inerme* (L.) Gaertn.) thu hái tại Phú Quốc (tỉnh Kiên Giang). *Tạp chí dược học*, 2018. Tập 54, Số 4.
14. **Mahabusarakam, W.**, et al., Antibacterial and cytotoxic xanthenes from *Cratoxylum cochinchinense*. *Phytochemistry Letters*, 2008. 1(4): p. 211-214.